

TOIMINTAKERTOMUS JA TILINPÄÄTÖS VUODELTA 2019

Sisällys

1. Sovatek-säätiön toiminta 2019	3
2. Päihdepalvelut	4
2.1. Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikkö (4.11.2019 alkaen Päihdelääketieteen poliklinikka)	4
2.2. Vieroitushoito-osasto ja Huumevieroitusosasto (20.1.2020 alkaen Päihdelääketieteen osasto) sekä Selviämisasema	7
3. Työvalmennus	9
4. Järjestölähtöinen toiminta	12
5. Talous	17

1. Sovatek-säätiön toiminta 2019

Sovatek-säätiö on päihdelääketieteen ja psykososiaalisen kuntoutuksen asiantuntija- ja yhteistoimintaorganisaatio, joka keskittyy erilaisten riippuvuus- ja mielenterveysongelmien ehkäisyyn ja hoitoon, työ- ja toimintakyvyn vahvistamiseen sekä työllistymisen edistämiseen. Säätiön palvelutuotanto on muuttunut yhä enemmän päihdelääketieteen erityistason hoito-, tutkimus- ja kuntoutuspalveluihin ja työllisyshoidon sosiaalisen kuntoutuksen monialaisiin palveluihin.

Säätiön hallintoelimet ovat valtuuskunta ja hallitus. Säätiön säännöt uudistettiin vuoden 2018 aikana. Uusien sääntöjen mukaisesti säätiön valtuuskunnassa on 10 jäsentä ja varajäsentä. Hallitukseen kuuluu seitsemän jäsentä. Valtuuskunnan puheenjohtajan toimi dosentti Sakari Möttönen ja hallituksen puheenjohtajan Jyväskylän kaupungin laskentapäällikkö Vesa Voutilainen.

Toimintavuosi 2019 oli toiminnallisesti hyvinkin onnistunut, mutta taloudellisesti heikko. Tilikauden alijäämää onneksi helpottavat aiempien vuosien positiiviset tulokset. Toimialoittain merkittävin taloudellinen tulosheikennys tapahtui päihdepalveluissa, jota ravistelivat niin toimitilojen muutostyöt, palveluprosessien uudistukset sekä henkilöstökulujen kasvu. Heikosta taloudellisesta tuloksesta huolimatta saatiin kaikilla toimialoilla toteutettua tai aloitettua merkittävät prosessien ja rakenteiden uudistukset.

Sovatek-säätiön toimintaan vaikuttivat olennaisesti säätiön sisäiset palveluprosessien ja työryhmien rakenteelliset uudistukset sekä palvelun tilaajien edellyttämät toiminnalliset muutokset. Päihdepalveluissa toteutettiin toimitilojen mittavat saneeraukset: kiinteistöön asennettiin sprinklausjärjestelmä, sisäilmaongelmien vuoksi tehtiin korjaustoimenpiteitä ja Päihdelääketieteen poliklinikan toimitiloja uudistettiin korvaushoidon lääkkeenjaon ja vastaanottotilojen osalta. Lisäksi vuoden 2019 alussa alkaneelle Selviämisasemalle rakennettiin omat tilat. Käytännössä kiinteistön korjaus ja saneeraustyöt vaikuttivat koko toimintavuoden ajan palvelujen tuottamiseen ja toimitiloissa työskentelyyn ja sitä kautta myös taloudelliseen tulokseen.

Päihdepalvelujen toimitilojen saneerausten lisäksi toteutettiin avohoitopalvelujen kaikkien palveluprosessien ja toimintamallien uudistus. Päihdepalveluiden työryhmä- ja esimiesrakenteita sekä toimitilojen käyttötapaa muutettiin uusien toimintamallien mukaisesti. Aiemmin toimineet kaksi avohoidon työryhmää: korvaushoito ja riippuvuus kuntoutustyöryhmä yhdistettiin uudeksi Päihdelääketieteen poliklinikaksi. Poliklinikan tiimirakenteita yhdistettiin ja tehostettiin. Asiakkaiden hoitoon tulo- ja kuntoutusprosessi määriteltiin uudella tavalla. Samassa yhteydessä Päihdelääketieteen poliklinikan aukioloaikoja laajennettiin ja henkilöstön työvuororakenteita muutettiin sen mukaisiksi. Asiakkaiden vastaanottohuoneiden käyttöä muutettiin siten, että henkilökohtaisista työhuoneista siirryttiin yhteiskäytössä oleviin työhuoneisiin ja erillisiin kirjaimishuoneisiin. Aiemmin käytössä olleesta kahden tiimivastaavan ja palvelupäällikön rakenteesta luovuttiin ja uudelle Päihdelääketieteen poliklinikalle nimettiin yksi prosesseista ja esimiestyöstä vastaava sairaanhoitaja.

Syksyllä aloitettu osastojen yhdistämistä tukeva palveluprosessien uudistus saatiin valmiiksi 2020 tammikuussa. Päihdelääketieteen osasto korvasi aiemmat kaksi osastoa: Vieroitushoito-osaston ja Huumevieroitusosaston. Yhdistymisen tavoitteena on nopeuttaa osastohoitoon pääsyä, lyhentää huumevieroituspotilaiden jonotusaikaa ja kasvattaa käyttöastetta.

Työvalmennuksen toimialalla palvelujen ja toiminnan kehittämisessä vahvistettiin kehittäjä-asiakastoimintaa ja vertaisohjaajuutta. Ulkoisessa toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset jatkuivat vuonna 2019 ja ohjasivat vahvasti työvalmennustoimintaa. Jyväskylän kaupungin aikuissosiaalityö kilpailutti sosiaalihuoltolain mukaisen työtoiminnan elokuussa 2019. Sovatek-

säätiö osallistui hankintaan päävastuullisena toimijana yhteenliittymässä, jossa muut toimijat ovat Jyväskylän Katulähetys ja GreenCare-keskus Könkkölä. Yhteenliittymä valittiin yhdeksi palveluntuottajaksi.

Järjestölähtöisen toimialan avustusten sekä muiden hankkeiden määrä kasvoi toimintavuoden aikana. Lisäksi säätiö haki ja sai kolme uutta avustusta tai hankerahoitusta, jotka käynnistyivät vuoden 2020 alussa. Yhteenlaskettuna säätiön avustus- ja hankerahoituksen osuus on kasvanut loppuvuonna 2019 varmistuneiden uusien avustuspäätösten myötä miljoonaan euroon. Suurimpana uutena projektina käynnistyi olohuone- hanke, jossa yhdessä Jyväskylän kaupungin ja Jyväskylän Katulähetys ry:n kanssa käynnistettiin Hanska niminen matalankynnyksen päiväkeskus päihtyneille henkilöille.

Sovatek-säätiön toimialojen välistä yhteistyötä kehitettiin monin tavoin. Ensisijaisena tavoitteena oli luoda asiakkaille parempia ja sujuvampia palvelupolkuja toimialojen yli sekä tarjoamalla heille samanaikaisia palveluja eri toimialoilta. Sovatek-säätiö pystyy tarjoamaan eri tyyppisille asiakasryhmille palveluja, jotka yhdessä muodostavat kokonaisuuden, missä yhdistyvä päihdelääketieteellinen hoito, psykososiaalinen kuntoutus, vertaistoiminta ja työ- ja toimintakyky edistävät työvalmennuspalvelut. Tämän palvelukokonaisuuden ja yhteisten palveluprosessien kehittäminen jatkuu myös vuonna 2020.

Esimerkkeinä toimialat ylittävän palvelun kehittämisestä ja käynnistämisestä voidaan nostaa esille mm. monialaisen työ- ja toimintakyvyn arvioinnin Valsku-hanke, Kelan kilpailuttama nuorille suunnattu Nuotti-valmennus sekä opioidikorvaushoidossa olevien potilaiden palvelukokonaisuuden kehittäminen kaikkien toimialojen yhteistyönä.

Säätiö toimii aktiivisena asiantuntija- ja kehittämisorganisaationa maakunnallisissa ja valtakunnallisissa verkostoissa. Säätiö on edustettuna useissa toimialojemme asiantuntijatyöryhmissä ja foorumeissa. Toimitusjohtajalla on sidonnaisuudet seuraavissa organisaatioissa: hallituksen puheenjohtaja Green Care Keskus Könkkölä ry, hallituksen varapuheenjohtaja Sociala Oy ja valtuuskunnan jäsen A-klinikkasäätiö.

Säätiö ei ole antanut Säätiölain 1 luvun 8 § mukaiselle lähipiirille avustuksia ja muita osittain tai kokonaan vastikkeettomia taloudellisia etuja. Säätiöllä ei myöskään ole em. lähipiirin kanssa tilinpäätöksessä esitettyjen luottamustoimesta maksettujen korvausten lisäksi muita taloudellisia toimia.

2. Päihdepalvelut

Sovatek-säätiön päihdehuollon erityispalveluja tuotetaan yksityisen terveydenhuollon sairaalatoimintavalmuilla. Tämä tarkoittaa tarkkaan mitoitettua henkilöstörakennetta ja mitoitusta eri palveluissa. Toimiluvat mahdollistavat erikoissairaanhoidotasoisten päihdelääketieteen palvelujen tuottamisen. Terveydenhuollon palveluista vastaavana ylilääkärinä toimii psykiatrian erikoislääkäri, jolla on myös päihdelääketieteen erityispätevyys. Viimeisten vuosien aikana on sekä asiakaskunnassa tapahtuneiden muutosten, että hoito- ja palveluketjujen uudistusten myötä korostunut päihdelääketieteellinen asema ja rooli. Asiakkaiden hoitoon tuloa ja hoidon kiireellisyyden arviointia varten otettiin käyttöön säätiön sisäinen neliportainen triage. Lisäksi hoitotakuu ja muut säädökset vaikuttavat hoidon käynnistymiseen ja toteutukseen.

2.1. Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikkö (4.11.2019 alkaen Päihdelääketieteen poliklinikka)

Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikön tehtävänä oli avohoidon erityistason päihde- ja riippuvuuspalvelut. Yksikön palveluihin sisältyi vuonna 2019: hoidon- ja palveluntarpeen arviointi, asiakaskäynneillä ja ryhmissä tapahtuva päihde- ja riippuvuus kuntoutus, kuntoutujien arjen

hallinnan tuki sekä toiminta- ja työkyvyn arviointi, ylläpitäminen ja lisääminen yhteistyössä kuntoutujan ja hänen verkostonsa kanssa. Yksikön toiminta perustuu psykososiaalisen kuntoutuksen ja päihdelääketieteen viitekehukseen ja se sisältää myös konsultaatio- ja koulutuspalveluita.

Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikössä kuvattiin vuonna 2019 kaikkien asiakasryhmien palveluprosessit ja niiden kautta tarkasteltiin palvelun sujuvuutta ja saatavuutta. Yksikössä toteutettiin rakenteellinen ja toiminnallinen muutos, kun Riippuvuustyöryhmä ja Korvaushoitotyöryhmä yhdistyivät Päihdelääketieteen poliklinikaksi 4.11.2019. Muutostarpeen taustalla oli toisaalta tehostaa olemassa olevien tilojen käyttöä saneeraamalla korvaushoitolääkityksen toteuttamista varten asianmukaiset tilat, sekä palvelun saatavuuden ja asiakaslähtöisyyden lisääminen tehokkaampien prosessien sekä auki-oloaikojen laajentamisen myötä. Henkilöstörakenne muuttui osittain muutosten ohella, ja työryhmärakenteita uudistettiin vastaamaan palveluprosesseja.

Muutosvalmistelu aloitettiin tiedotustilaisuudella kesäkuussa 2019, jonka jälkeen muutossuunnitelmia sekä yhtäaikaaisesti tapahtunutta prosessityöskentelyä käsiteltiin sekä työyhteisökoukuksissa että suunnitteluiltpäivillä syksyn 2019 ajan. Kirjallinen materiaali oli tallennettuna sisäiselle verkkoasemalle koko henkilöstön nähtäväksi ja kommentoitavaksi. Päihdelääketieteen poliklinikan avajaisia vietettiin 4.11.2019, lääkkeenjako-tilan remontti saatiin valmiiksi joulukuun 2019.

Muutosten ohella tuotettiin sopimuksen mukaista palvelua tauotta sekä yksilö- että ryhmämuotoisena. V. 2019 avopalveluissa toteutui Pelikuntoutumiskurssi, Mielialakurssi (v. 2018-2019, loppui 1/2019), Oikeasti korvaushoidossa –ryhmäkokonaisuus, sekä useampia Psykofyysisen hengitysterapian ja kehoakupunktio-ryhmäkokonaisuuksia. Avot-ryhmä toimi nonstop-periaatteella ympärivuotisesti, kuten myös kaikille avoin korva-akupunktio-ryhmä. Kaikista ryhmäkokonaisuuksista kerättiin asiakas-palautteita ja koostettiin yhteenveto. Lisäksi tehtiin työ- ja toimintakykykartoituksia, sekä kaksi työ- ja toimintakyvyn arviointijaksoa yhteistyössä osastojen kanssa.

Asiakasryhmässä korostui aiempien vuosien tapaan moniongelmaisuus ja huono-osaisuus. Päihdeongelman lisäksi asiakkailta oli samanaikaisesti vaativia mielenterveyden häiriöitä, vakavia somaattisia ongelmia sekä sosiaalisia ongelmia, mm. asunnottomuutta. Erityisesti nuorien alle 30-vuotiaiden asiakkaiden kohdalla oli nähtävillä jo varhaisvaiheen syrjäytymistä ja elämänhallinnan ongelmia. Palvelu-prosesseja uudistettiin pyrkimyksenä huomioida entistä paremmin asiakkaan kokonaistilanne, ja luoda kattavia hoito- ja kuntoutuspolkuja asiakkaan toipumisen tueksi. Yhteistyötä säätiön eri yksiköiden kanssa tiivistettiin edelleen, ja kuntoutuksellinen näkökulma sisällytettiin hoidon suunnitteluun jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Vertais-toimintaa ja asiakkaiden osallisuutta kehitettiin edelleen, ja loppuvuodesta yhdenmukaistettiin sekä vertaisten että kokemusasiantuntijoiden toimenkuvaa ja palkkiojärjestelmää. Vertaistoinnin kehittäminen ja laajentaminen koskemaan kaikkia asiakasryhmiä on sekä Sovatek-säätiön, että valtakunnallisen mielenterveysstrategian tavoitteena.

Avohoitopalveluiden piirissä oli v. 2019 aikana 603 eri asiakasta (v.2018 654 asiakasta), lisäksi matalan kynnyksen terveysneuvontapalveluita käytti kiinteässä Visiitti-pisteessä 220 eri asiakasta. Liikkuvaa terveysneuvontapalvelua käytti 475 asiakasta, jolloin yhteenlaskettuna Päihdelääketieteen poliklinikan tuottamia palveluita käytti v. 2019 aikana 1237 eri asiakasta ja edellisenä vuonna 1128.

Avohoitokäyntien määrä ilman pelkkää terveysneuvontapalvelua oli 26008, mikä oli vajaa 4 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Käyntien määrään vaikutti toimitilojen remontin aiheutta-

mat toiminnan ja vastaanottotilojen supistukset sekä sisäilmaongelmista johtuneet sairauspoissaolot. Päihdelääketieteen poliklinikan toiminnan käynnistyttyä marraskuussa ovat kuukausittaiset käyntimäärät kasvaneet.

Taulukko 1. Avohoitopalvelujen käynnit 2018-2019

	2018	2019	Vrt %
Korvaushoitotyöryhmä	20 610	19 631	-4,80 %
Riippuvuuskuntoutusryhmä	6 450	6 377	-1,10 %
Yhteensä	27 060	26 008	-3,90 %

Terveysneuvontapalvelua käyttävien asiakkaiden lukumäärä on noussut vuosittain, asiakasryhmän palveluohjausta hoidon piiriin on tehostettu kuluneen vuoden aikana, myös yhteistyössä Etsivän nuorisotyön kanssa. Terveysneuvonta tavoittaa matalalla kynnyksellä nuoria päihteidenkäyttäjiä, ja on usein asiakkaan ensikontakti palveluissa ja sen myötä tärkeässä roolissa hoidon alkamisen kannalta.

Terveysneuvontapalvelu Visiitin toiminta vakiintui vuoden 2019 aikana Sovatek-säätiön tehtyä toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen Jyväskylän kaupungin kanssa. Toimintaa kehitettiin v. 2017 lopulla myönnetyn hankerahoituksen turvin, ja hankkeen päätyttyä v. 2018 lopussa toiminta vakiintui sekä liikkuvassa että kiinteässä yksikössä tapahtuvaksi palveluksi. Aiemmin liikkuvassa yksikössä toteutettu C-hepatiitti- ja HiV-pikatestaus laajenee käytettäväksi myös kiinteässä pisteessä, ja henkilökunta osallistui THL:n pikatestauskoulutukseen joulukuussa 2019. Terveysneuvontapalveluissa vaihdettiin v. 2019 aikana yli 300 000 kpl pistovälineitä.

Alkuvuodesta 2018 ensimmäistä kertaa myönnetty valtionavustus päihdeäitien hoitopolkujen kehittämiseen jatkui vuonna 2019. Valtionavustuksen turvin Äitinä Yhdessä –toiminnassa työskenteli kokoaikaisesti päihdesosiaalityöntekijä, kättilö ja sairaanhoitaja. Toiminnan painopisteinä olivat tiivis asiakas-työskentely raskaana olevien päihteidenkäyttäjien parissa, sekä uuden toimintamallin kehittäminen ja verkostoyhteistyön sujuvoittaminen sekä Sovatek-säätiön sisäisissä toiminnoissa, että muiden alueellisten toimijoiden kesken. Yhteistyötä tehtiin tiiviisti mm. HAL-poliklinikan ja neuvoloiden kanssa.

Alkuvuodesta 2019 otettiin käyttöön TRAFIN mukainen ajoterveyden lääketieteellinen arviointiohjelma. Sen mukaisesti Sovatek-säätiö tuottaa huumausaine-ehtoiset sekä ammattiautoilijoiden ajoterveysseurannat. V. 2019 ajoterveysasiakkaita oli 94, kun vuonna 2018 seurannassa oli 115 asiakasta.

Opioidiriippuvuuden lääkkeellisen korvaushoidon piirissä oli vuonna 2019 yhteensä 85 asiakasta. Opioidikorvaushoidossa otettiin kuluneen vuoden aikana Metadonihydrokloridiliuoksen ohelle käyttöön buprenorfiini-injektiolääkitys yksilöllisen hoitosuunnitelman mukaisesti. Toimintavuoden aikana kiinnitettiin erityistä huomiota korvaushoitoasiakkaiden kuntoutumisprosesseihin ja lisättiin moniammatillista työparityöskentelyä tukemaan asiakkaan hoitoon kiinnittymistä ja tavoitteellista etenemistä.

Päihdelääketieteen poliklinikan henkilöstö on tehnyt tiivistä verkostoyhteistyötä myös vuoden 2019 aikana. Työryhmästä on ollut edustus mm. Marak-työryhmässä sekä Keski-Suomen lastensuojelun moniammatillisessa työryhmässä. Yhteistyö Etsivän nuorisotyön kanssa on viikoittaista, sekä työryhmästä on osallistuttu Jyväskylän nuorten parissa toimivien sairaanhoitajien verkostotapaamiseen säännöllisesti. Yksikön työntekijä on jalkautunut Rikosseuraamuslaitokselle päihdetyön asiantuntijan roolissa viikoittain. Yksikön henkilöstö on tuottanut koulutusta mm. korvaushoidon toteuttamiseksi maakunnassa, päihdeäitien hoitopolusta useita eri koulu-

tuskokonaisuuksia, yhteistyössä Nuorisovastaanoton kanssa vanhemmille suunnattu Päihdefoorumi, oppilaitosten tilaamia (Poke, Gradia, JAMK) päihdetyön koulutuksia sekä osallistunut kutsuttuna asiantuntijana eri seminaareihin.

Henkilöstö on v. 2019 osallistunut omavalvontasuunnitelman mukaiseen palo- ja pelastuskoulutukseen, Päihdelääketieteen päiville, Valtakunnallisille Päihdepäiville, Päihdetyön seminaariin, Terveys-neuvontapäiville ja Opioidikorvaushoidon verkostopäiville. Osa henkilöstöstä on osallistunut erillisesti suunniteltuihin menetelmäkoulutuksiin (psykofyysinen hengitysterapia, kognitiiviset menetelmät) sekä kolme työntekijää suorittanut päihde- ja mielenterveystyön erikoisammattitutkinnon. Korvaushoitotyö-ryhmä osallistui ryhmätyönohjaukseen kevään 2019 aikana. Erillinen ryhmätyönohjaus on ollut syksyn 2019 tauolla toimintamuutosten vuoksi, mutta käynnistetään uudelleen v. 2020 aikana.

Päihdelääketieteen poliklinikalla työskenteli v. 2019 lopussa 12 sairaanhoitajaa (joista kaksi liikkuvassa terveysneuvonnassa ja kaksi Äitinä Yhdessä –toiminnassa), kaksi lähihoitajaa, kaksi sosiaalityöntekijää (joista toinen ÄYT), osa-aikainen sosiaalityöntekijä (opintovapaa 80%), psykologi, toimintaterapeutti, palveluvastaava ja kaksi osa-aikaista lääkäriä (päihdepsykiatri ja päihdelääketieteeseen perehtyvä yleislääketieteen erikoislääkäri).

2.2. Vieroitushoito-osasto ja Huumevieroitusosasto (20.1.2020 alkaen Päihdelääketieteen osasto) sekä Selviämisasema

Vuonna 2019 laitoshoitopalvelut muodostuivat vieroitushoito-osastosta, selviämisasemasta sekä huumevieroitusosastosta. Hoitovuorokausien määrä vieroitus- ja huumevieroitusosastolla nousi 1,6 % edelliseen vuoteen verrattuna. Osastoilla toteutui yhteensä 4332 hoitovuorokautta. Lastensuojeluasiakkaiden määrä päihdepalveluissa on pysynyt korkealla tasolla. Hoitopalveluissa 2019 hoidettujen asiakkaiden jatkohoito toteutui pääsääntöisesti päihdehoitajien toimesta. Vaikeimpien päihdehäiriöiden jatkohoito tehtiin Sovatekin avohoitopalveluissa. Osastohoitojen jälkeen asiakkaat pystyivät useimmiten palaamaan itsenäiseen tai tuettuun asumiseen. Suurella osalla oli myös pidempikestoisen avokuntoutuksen tarvetta. Laitoskuntoutuksen siirtyi vuoden aikana vieroitushoito-osastolta 16 henkilöä ja huumevieroitusosastolta 26 henkilöä.

Osastojen henkilökunnasta neljä sairaanhoitajaa ja yksi lähihoitaja aloittivat mielenterveys- ja päihdetyön erikoisammattitutkinnon. Koko henkilökunnalle toteutettiin pelastus- ja poistumis- harjoitukset sekä siihen liittyvä koulutus. Työturvallisuuskoulutusta jatkettiin järjestämällä jokaiselle uudelle työntekijälle turvallisuuskävely. Huumevieroitusosastolla sekä vieroitushoito-osastolla henkilöstöllä olivat omat työnohjauksensa. Työnohjaus oli tarkoitettu henkilöstölle ammatillisen kehittymisen ja työssä jaksamisen tueksi.

Syksyllä 2019 tehtiin päätös osastojen yhdistämiseksi 20.1.2020 lähtien. Osaston nimeksi tuli Päihdelääketieteen osasto. Osasto toimii 15 paikkaisena.

Vuonna 2019 osastoilla ei ollut suunniteltuja sulkuaikoja, joten päihdepalvelujen osastohoitoja oli saatavilla ympäri vuoden. Tämän mahdollisti vuonna 2015 yksityishenkilöltä saatu lahjoitus lomasijaisten palkkaamiseksi seuraaville vuosille. Hoitopalveluyksikössä työskenteli vuonna 2019 osastonhoitaja, selviämisaseman esimies, 2 tiimivastaava/sh, 14 sairaanhoitajaa, 10 hoitajaa, osa-aikainen sosiaalityöntekijä, osastonlääkäri sekä yksi osa-aikainen lääkäri.

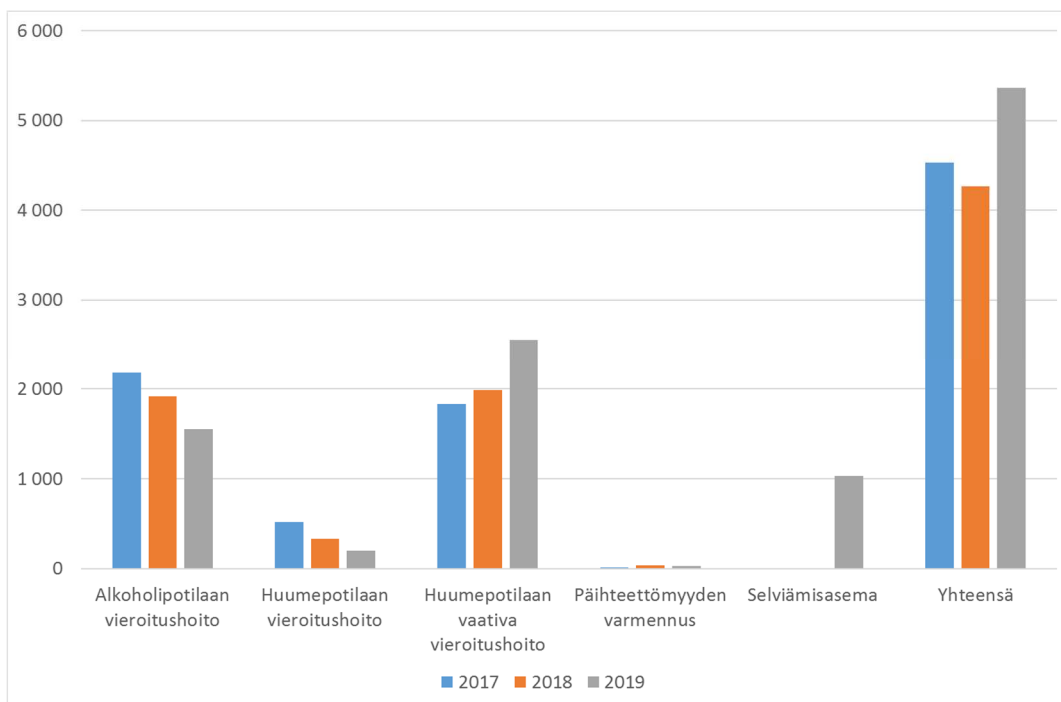
Vieroitushoito-osastolla oli kahdeksan hoitopaikkaa. Osastolla tapahtuneiden vaativien huumevieroitusten tarve lisääntyivät. Vähemmän vaativien huumevieroitusten tarve on vähentynyt vuoden 2019 aikana. Alkoholivieroituksia oli vuonna 2018 1915 vuorokautta ja 2019 niitä oli 1551 vuorokautta. Alkoholivieroitukset ovat vähentyneet tänä aikana 19 %. (Taulukko 1.)

Akuuttien vieroitusoireiden hoidon lisäksi hoitoon sisältyi tarvittaessa palveluohjaus. Osastohoidon aikana potilailla on ollut mahdollisuus osallistua AA-ryhmiin, keskusteluryhmiin, liikuntaryhmiin sekä viidenpisteen akupunktioiryhmiin.

Vieroitushoidon kesto oli vuonna 2018 keskimäärin 5,5 vuorokautta, kun taas vuonna 2019 hoidon kesto oli 5.8 vuorokautta. Hoidon keston pituuden kasvuun vaikutti potilaiden huono yleiskunto. Vuonna 2018 osastolla toteutui 357 hoitajaksoa ja vuonna 2019 355 hoitajaksoa. Hoitovuorokausia toteutui vuonna 2018 2345 vrk ja vuonna 2019 2425 vrk. Hoitovuorokausia oli 3,4 % enemmän vuonna 2019.

Huumevieroitusosastolla oli seitsemän hoitopaikkaa. Osastolle on muodostunut pysyvä jono. Vieroitushoitojen lisäksi osastolla toteutetaan opioidiriippuvaisten korvaus- ja ylläpito-hoidon tarpeen arviointi- ja aloitusjaksoja. Huumevieroitusosastolla on omahoitajajärjestelmä. Jokaisella potilaalla on kaksi omahoitajaa, jotka yhdessä potilaan kanssa suunnittelevat hoidon sisällön. Osastolla toimii erilaisia ryhmiä mm. keskusteluryhmä, hyvinvointiryhmä, toiminnallinen ryhmä. Potilailla on mahdollisuus osallistua kerran viikossa NA-ryhmään. Päivittäin on mahdollisuus valvottuun ulkoiluun ja korva-akupunktioon.

Hoitovuorokausia toteutui vuonna 2018 1919 ja vuonna 2019 1907. Hoitovuorokausien määrä laski 0,6 %. Hoitajaksoja oli vuonna 2018 104 ja vuonna 2019 90 jaksoa. Hoitajaksojen määrä laski 13,5 %. Osaston keskimääräinen hoitoaika vuonna 2019 oli 20.3 vuorokautta, kun vuonna 2018 hoitoaika oli 17.5 vrk:ta. Potilasvirtaa osastolle on kehitetty yhdessä riippuvuuskuntoutus työryhmän kanssa. Myöskin osastojen välistä yhteistyötä on tiivistetty.

Sovatek-säätiö voitti **Selviämisaseman** kilpailutuksen syksyllä 2018. Selviämisaseman suunnittelu ja toimitilojen muutostyöt aloitettiin marraskuussa 2018 ja toiminta alkoi 2helmikuussa 2019. Selviämisasemalle rekrytoitiin seitsemän lähihoitajaa. Selviämisasema toimii tiiviissä yhteydessä vieroitushoito-osaston kanssa.

Selviämisasemapalvelu varmistaa asiakkaalle turvallisen paikan päihtymyksestä selviämisen ajaksi. Palvelun tulee olla asiakasta kunnioittavaa sekä hänen toimintakykyään edistävää. Selviämisasema tarjoaa päihtyneelle suojaa ja ammattihenkilökunnan tukea. Palvelun käyttäjät

ovat vahvasti päihtyneitä yli 18-vuotiaita henkilöitä, jotka tarvitsevat turvallisen paikan selviämisen ajaksi. Poliisi ja ensihoito tuovat selviämisasemalle pääsääntöisesti henkilöt, joita ei voida viedä kotiin, jotka eivät tarvitse säilöönottoa poliisiasemalla (eivät ole aggressiivisia tai vaaraksi itselleen tai toisille) tai terveydenhuollon palveluita. Asiakkailla on tarve palveluohjaukselle, jossa kartoitetaan heidän psykososiaalinen tilanteensa sekä mahdollinen päihdeongelma.

Selviämisasemalla on kymmenen asiakaspaikkaa. Toiminta on sosiaalihuoltolain alaista toimintaa. Vuonna 2019 asiakkaita oli 1030 joista naisia 126 henkilöä. Poliisi toi 560 henkilöä, ensihoito 173 ja omatoimisesti tulleita asiakkaita oli 290. Jyväskyläläisiä asiakkaita oli 808 ja ulkopaikkakuntalaisia 222. Keskimääräisesti asiakkaita oli 3,14 vuorokaudessa.

3. Työvalmennus

Vuonna 2019 työvalmennuksen toimialalla palvelujen ja toiminnan kehittämisessä vahvistettiin kehittäjäasiakastoimintaa ja vertaisohjaajuutta. Tavoitteena oli lisätä yhteisöllisyyttä ja valmentautujien osallisuutta sosiaalisen kuntoutuksen tukena. Osallisuuden vahvistamista pyrittiin huomioimaan sekä yksilöllisiä kuntoutumissuunnitelmia valmentautujille laadittaessa, että palveluja kehitettäessä. Työvalmennuksen toimialan kehittäjäasiakasryhmä KARI:n toimintaa ohjasi kehittäjäasiakastoiminnan koordinaattori, joka toimi yhteistyössä säätiön päihdepalveluiden kehittäjäasiakkaiden ja heidän koordinaattorinsa kanssa.

Valmentautujien ja henkilöstön edustus työvalmennuksen toimialan eri työryhmissä ja hallinnollisissa rakenteissa tarkistettiin vuonna 2019. Työvalmennuksen toimialan kokouskäytäntöjä muokattiin niin, että työvalmentajat sekä yksilövalmentajat kokoontuivat säännöllisesti kerran viikossa yhteiseen henkilöstökokoukseen. Kokousten avulla pyrittiin varmistamaan palvelujen laatua, suoriteperusteisissa vaatimuksissa pysymistä sekä tukemaan yhteisöllisyyttä. Lisäksi kerran kuukaudessa kokoontuivat kaikki valmentajat sekä muut työsopimussuhteiset työntekijät, kehittäjäasiakastyön koordinaattori, lähiesimiehet sekä toimitusjohtaja ja talous- ja hallintopäällikkö yhteiseen kokoukseen. Kokouksessa käsiteltiin työvalmennuksen toimialan hallinnollisia asioita.

Ulkoisessa toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset jatkuivat vuonna 2019 ja ohjasivat vahvasti työvalmennustoimintaa. Sovatek-säätiön ja Jyväskylän kaupungin välisessä ostopalvelukäytännössä jatkettiin suoriteperusteisen mallin mukaan sekä kuntouttavan työtoiminnan että sosiaalihuoltolain mukaisen työtoiminnan palvelusopimuksia. Vuosi 2019 oli kuntouttavan työtoiminnan palvelusopimuksen ensimmäinen optiovuosi ja palvelut tuotettiin samoilla kolmella palvelukokonaisuudella kuin vuonna 2018. Palveluiden tilaajan, Jyväskylän kaupungin työllisyyspalveluiden sekä kahden muun suuren palveluntuottajan, Nuorten Ystävien ja Honkalampi-säätiön kanssa jatkettiin tiivistä vuoropuhelua ja kehittämistyötä.

Jyväskylän kaupungin aikuissosiaalityö kilpailutti sosiaalihuoltolain mukaisen työtoiminnan elokuussa 2019. Sovatek-säätiö osallistui hankintaan päävastuullisena toimijana yhteenliittymässä, jossa muut toimijat ovat Jyväskylän Katulähetys ja GreenCare-keskus Könkkölä. Hankintamenettelyksi suunniteltu setelituotantomalli ei toteutunut, vaan hankinta toteutettiin puitesopimus-perustaisena. Muiksi palveluntuottajiksi valittiin Valo- Valmennusyhdistys Ry ja JST Solum Oy. Uusi sopimuskausi käynnistyy 1.4.2020.

Sovatek-säätiön työvalmennuksessa perustettiin kehittämisryhmä sosiaalihuoltolain mukaisen työtoiminnan hankintaprosessin ajaksi. Kehittäjäasiakkaiden kanssa valmisteltiin STEA rahoitteista vertaistoimintakeskus-hanketta. Kehittämisryhmään kutsuttiin sosiaalihuoltolain mukaisen työtoiminnan nykyisiä ja entisiä asiakkaita, heidän verkostojaan ja läheisiään, sidosryhmien edustajia, työvalmennuksen henkilöstöä sekä virkamiehiä. Kehittämistyöryhmässä oli mukana työvalmennuksen kehittäjäasiakastoiminnan koordinaattori ja kehittäjäasiakasryhmä

KARl:n jäseniä. Työryhmän tavoitteena oli koota asiakas- ja sidosryhmien toiveita ja tarpeita tulevaan palvelumalliin liittyen sekä tarjota toimintaa ja vertaistukea hankinnan valmistelun aikana työtoiminnasta pois joutuville asiakkaille. Kehittämissyöryhmä kokoontui säännöllisesti keran viikossa ja jätti vertaistoimintakeskus Ponnaudus- rahoitushakemuksen Stealle toukuuussa 2019. Hakemus ei menestynyt vuoden 2019 haussa, mutta on jatkovalmistelussa.

Syksyllä 2019 Äänekosken kaupunki kilpailutti uudestaan kuntouttavan työtoiminnan palvelut, joita Sovatek-säätiö oli toteuttanut kesästä 2018 asti Äänekoskella kahtena yksilömuotoisena kuntouttavan työtoiminnan palveluna sekä ryhmämuotoisena kuntouttavan työtoiminnan palveluna. Vuonna 2019 Sovatek-säätiön toiminta Äänekoskella vakiintui ja laajentui suunnitellusti ja sekä asiakkaat että palveluiden tilaaja olivat tyytyväisiä toimintaan ja palveluiden laatuun. Äänekosken kaupunki kuitenkin päätti ottaa palvelun omaksi tuotannoksi osana kuntakokeilu-hanketta.

Vuonna 2019 Sovatek-säätiön monialaista työ- ja toimintakyvyn arviointiin liittyvää osaamista kehitettiin yhteistyössä päihdepalveluiden toimialan kanssa osallistamalla yhdessä kilpailutuksiin sekä hankehakuihin. Syksyllä 2019 osallistuttiin Kelan nuorille suunnatun Nuotti-valmennuksen hankintaan sekä ELY-keskuksen osatyökykyisten työhönvalmennus hankintaan. Ely-keskuksen hankinta keskeytettiin tilaajan toimesta ja Nuotti-valmennukseen tulimme valituksi palveluntuottajaksi. Lisäksi valmisteltiin Esr-hankkeita yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa liittyen matalankynnyksen palveluihin kehitettäviin oppimisryhmiin ja liikkuvan, moniammatillisen työryhmätyöskentelyn kehittämiseen case manageroinnin avulla.

Työvalmennuksen onnistumisen yhtenä keskeisenä elementtinä on ns. oikea työ. Vuonna 2019 pyrittiin valmennusaloja sekä niiden työ- ja tuotantoprosesseja kehittämään vastaamaan aiempaa paremmin valmennuksellisia ja työelämän tarpeita. Tavoitteena oli vahvistaa niitä työtehtäviä ja toimialoja, joiden avulla valmentautujilla on tulevaisuudessa paremmat edellytykset kuntoutua, hakeutua koulutukseen sekä työllistyä avoimille markkinoille. Kesällä 2019 päivitettiin jo aiemmin tunnistetut Paikko-oppimisympäristöt ja tunnistettiin uusia oppimisympäristöjä. Tällä hetkellä Sovatek-säätiöllä on 15 tunnistettua oppimisympäristöä. Osaamista voidaan tunnistaa ammatilliseen koulutukseen valmentavasta koulutuksesta, yhteisistä tutkinnon osista, autoalan perustutkinnosta, kone- ja tuotantotekniikan perustutkinnosta, liiketalouden perustutkinnosta, logistiikan perustutkinnosta, media-alan- ja kuvallisen-ilmaisuksen perustutkinnosta, luonto- ja ympäristöalan-perustutkinnosta, puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan perustutkinnosta, ravintola- ja catering-alan-perustutkinnosta, tekstiili- ja muotialan-perustutkinnosta ja taideteollisuusalan perustutkinnosta Oppimisympäristöjen tunnistamisprosessia jatketaan edelleen.

Sovatek-säätiö tekee Gradian kanssa tiivistä yhteistyötä oppisopimuskoulutuksen järjestämisessä. Vuonna 2019 Sovatek-säätiön työvalmennuksen toimialalla toteutettiin pääasiallisesti oppisopimuskoulutusta kuntoutus- tuki ja ohjauspalveluiden erikoisammattitutkinnon suorittajille, osaamisalana työvalmennus. Työvalmennuksen toimialalla opiskeli oppisopimuksella syksyllä 2019 12 kuntoutus- tuki ja ohjauspalveluiden erikoisammattitutkinto-opiskelijaa, joista kolmella on myös korkeakoulututkinto sosiaali- ja terveystieteiden tai kasvatustieteiden alalta. Myynnin erikoisammattitutkintoa opiskeli kaksi opiskelijaa.

Vuoden 2019 aikana jatkettiin kehittämistä toimitilojen ja toimintaympäristöjen osalta. Työvalmennusyksiköiden yhteistyötä pyrittiin yhä tiivistämään yli yksikkörajojen ja hyödyntämään valmennustoiminnassa yhteisten tilojen ja ohjauksellisen osaamisen synergiaetuja. Työvalmennusyksiköiden raja-aitoja madallettiin edelleen niin, että valmentautujilla on valmennusjaksonsa aikana entistä paremmat mahdollisuudet saada eri yksiköiden työtehtävistä tavoitteisiinsa sopivia, räätälöityjä työtehtäväkokonaisuuksia ja myös mahdollisuus kokeilla useampien eri alojen työtehtäviä. Eri valmennusalojen- ja yksiköiden lisäksi valmennusta tarjottiin edelleen Starttiyksikkö Buustissa, joka on tarkoitettu kaikenikäisille ensiaskeleeksi työvalmennukseen.

Buustin sisällä toimintaansa jatkoi nuorisolain piiriin kuuluville 17-29 vuotiaalle nuorille suunnattu Sauma starttipaja, johon AVI vuosittain myöntää valtionavustusta.

Starttipaja on kasvattanut edelleen suosiotaan vuoden 2019 aikana. Saumaan on ohjautunut yhä enenevässä määrin myös juuri 17-vuotta täyttäneitä nuoria, lastensuojelun jälkihuollon, nuorisokodin tai itsenäistymiskodin kautta tulleita nuoria sekä romaninuoria. Nuorilla on hyvin monenlaisia tuen tarpeita. Suurella osalla nuoria on päihteiden ongelmakäyttöä sekä mielen-terveysongelmia. Osalla nuoria on hoitokontaktit mielen-terveys- ja päihdepalveluihin ja osan kanssa verkostoja rakennetaan ja palveluihin ohjataan. Lisäksi monella nuorella on taustalla asunnottomuutta, velkoja, rikollisuutta ja vankilatuomioita.

Valmentautujien sekä palveluiden tilaajien tavoitteita ja toiveita vastaavien, työvalmennusta tukevien erilaisten ryhmätoimintojen monipuolistamista ja kehittämistä jatkettiin. Vuoden 2019 lopussa ryhmätoiminnan vuosikellossa oli noin 20 ryhmätoimintoa tarjolla, joihin valmentautujat voivat osallistua tavoitteidensa mukaisesti. Ryhmien teemoina ovat olleet esim. liikunta, luonto, ravitsemus ja ruoanlaitto, luova toiminta, bändi/musiikki, päihteettömyyttä tukeva toiminta, terveys- ja hyvinvointi, kehittäjäasiakastoiminta, asiointiapu. Lisäksi on toiminut KOMPPAA oppimis- ja opiskelutaito-ryhmät, ompelu-lanit ja museoryhmä kuukausittain ja Werzo-vertaisohjaajakoulutus, jonka jälkeen valmentautujat voivat harjoitella apuohjaajina toimimista ryhmissä. Toiminnan vertaisten seurassa on havaittu tukevan myös sosiaalisten suhteiden ja toiminnan siirtymistä vapaa-ajalle.

Sovatek-säätiön Etsivän työn työpari on jatkanut vuonna 2019 hallinnollisesti työvalmennuksen toimialan kuntoutuspäällikön alaisuudessa ja tiivistänyt yhteistyötä erityisesti Sauma-starttipajan kanssa matalan kynnyksen työtoiminnan suhteen. Yhteistyö säätiön päihdelääketieteen hoito- ja tutkimuskeskuksen sekä hankkeiden kanssa on jatkunut tiiviinä sisältäen esim. vieroitussosastoilla työskentelyä, Visiitti-autossa työskentelyä ja yhteistyön kadulle jalkautuvan Tukialus-hankkeen kanssa. Etsivän työn perusrahoitus tulee AVIN vuosittain myöntämästä valtionavustuksesta. Työvalmennuspalveluiden kanssa yhteistyössä etsitään ja kehitetään matalan kynnyksen keinoja asiakkaille esim. vertaisohjaajien avulla kiinnittyä toimintaan.

VAT järjestelmä on Sovatek-säätiön valmennuksen asiakastietojärjestelmä. Lisäksi käytämme kuntouttavan työtoiminnan palvelusopimuksen edellyttämää WILMA-järjestelmää kuntouttavan työtoiminnan asiakastietojen siirrossa ja viestinnässä Jyväskylän kaupungin työllisyyspalveluiden palveluohjaajien kanssa. Digitaalisten palveluiden kehittämiseen olemme osallistuneet vuonna 2019 kahden hankkeen avulla. Olemme olleet mukana syksyllä 2018 käynnistyneessä PAKU-palvelupolut kuntoon ESR-hankkeessa, jonka päätavoitteena on kehittää palveluohjausta yhdessä paljon palveluita tarvitsevien työttömien ja työelämän ulkopuolella olevien henkilöiden ja heidän kanssaan työskentelevien ammattilaisten kanssa. Komppaa! Kompensaatiokeinoista apuaskelmia työtehtäviin-ESR kehittämishankkeessa olimme osatoteuttajana. Hankkeen päämääränä oli edistää työelämän ulkopuolella olevien työikäisten, erityisesti pitkäaikaistyöttömien, joilla on oppimisen haasteita, työllistymismahdollisuuksia kuntouttavan työtoiminnan laatua kehittämällä.

Työvalmennuksen toimialan henkilöstön kehityskeskusteluissa keskityttiin vuonna 2019 erityisesti koulutustarpeisiin. Koulutustarpeiden kartoitus tehtiin yhteistyössä säätiön työterveyspalveluista vastaavan Työterveys Pihlajalinnan kanssa. Pihlajalinnan toimesta tehtävien työpaikatarkastusten ja kohdennetun työpaikatarkastuksen havainnot ja suosituksia käytettiin tukena koulutussuunnitelmaa päivitettäessä ja henkilöstön yhteistä koulutusohjelmaa laadittaessa. Työvalmennuksen henkilöstön osaamista vahvistettiin vuonna 2019 omaa ammattitaitoa syventävillä ja laajentavilla koulutuksilla ja oman erityisalan sisällöllisillä täydennyskoulutuksilla. Työhyvinvointiin liittyviä tapahtumia järjestettiin sekä henkilöstölle että valmentautujille. Koulutuksen- ja työssä jaksamisen tukena hyödynnettiin työnohjausta. Henkilöstön ikääntymisen pyrittiin ottamaan huomioon erikseen laaditun ikäohjelman mukaisesti.

Henkilökuntaa työvalmennuksessa oli 2019 vuoden lopussa yhteensä 34; 19 työvalmentajaa ja 7 yksilövalmentajaa, kehittäjäasiakastyön koordinaattori ja etsiväntyön työpari sekä kuntoutuspäällikkö ja tuotantopäällikkö. Näistä 12 opiskeli työvalmentajan erikoisammattitutkintoa oppisopimuksella. Lisäksi 3 palkkatukista työntekijää tuotannollisissa töissä, joista 2 opiskeli myynnin ammattitutkintoa oppisopimuksella.

4. Järjestölähtöinen toiminta

Sovatek-säätiö on koko toimintahistoriansa ajan ollut sekä palvelujen tuottaja, että myös yleishyödyllinen toimija ja kolmannen sektorin järjestöjen yhteistyökumppani. Säätiön toimialan laajuudesta johtuen myös järjestölähtöisen toiminnan verkostokumppanien määrä on laaja ja monipuolinen. Järjestölähtöinen toiminta on vakiintunut toimintamuotona osaksi kansalaisyhteiskunnan ja yleishyödyllisen toiminnan tukemista ja kehittämistä yhdessä muiden järjestöjen kanssa. Vuoden 2019 järjestölähtöisessä toiminnassa suureen rooliin nousi toimintavuoden aikana maakunnallinen sote suunnittelu, sekä järjestöjen kumppanuuspöydän strategiatyöskentely. Sovatek -säätiö osallistui asiantuntijan roolissa maakunnan päihde- ja mielenterveys palvelujen sekä työllisyyden teemoihin liittyviin sote suunnittelutyöryhmiin.

Järjestölähtöisen toiminnan keskeinen kehittämisalue vuoden 2019 aikana oli järjestöyhteistyö sekä vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen kehittäminen. Tavoitteena oli Sovatek-säätiön palvelutoiminnan kautta tavoitettavien asiakasryhmien osallisuuden mahdollisuuksien tukeminen yhteistyössä verkoston ja eri yhteistyötahojen kanssa. Vertaistukitoiminnan huomioiminen säätiön toiminnoissa oli tavoitteena toimintakauden aikana ja tavoitteena oli myös vertaisten roolin lisääminen säätiön palvelutuotannossa. Säätiön toiminnallisissa rakenteissa toimintavuoden aikana tapahtuneiden muutosten vuoksi tavoitteessa ei täysin onnistuttu. Toimintavuoden aikana vertaiset ja kokemusasiantuntijat kuitenkin toimivat ohjaajina erilaisissa ryhmissä ja työpareina ammattihenkilöiden kanssa. Säätiöllä oli myös palkattuna neljä kokemusasiantuntijaa eri hankkeissa. Vertaistoiminnan roolin kasvattaminen ja kokemusasiantuntijuuden roolin lisääminen säätiön eri toimialoilla on myös määritelty järjestölähtöisen toiminnan keskeiseksi kehittämistavoitteeksi.

Tyynelän kehittämiskeskuksen ja Kuopion Seudun päihdepalvelusäätiön kanssa toteutettu kehittämis-yhteistyö on jatkunut ja vuoden lopussa järjestettiin perinteinen päihdeseminaari. Maakunnan tasolla Sovatek –säätiö oli aktiivisesti mukana yhtenä järjestöjen edustajista maakunta- ja sote- uudistuksen suunnittelussa, sekä järjestöjen tuottajayhteistyön kehittämisen yhtenä jäsenenä. Järjestölähtöisen toiminnan johtaja toimi vuoden 2019 aikana myös maakunnallisen järjestöjen yhteistyöelimen kumppanuuspöydän jäsenenä.

Vapaaehtois- ja vertaistukitoiminnan kehittäminen

Toiminnan kohderyhmään ovat kuuluneet Sovatek-säätiön palvelutoiminnan kohderyhmästä erityisesti ne, joilla on suuri riski syrjäytyä myös julkisista palveluista. Kohderyhmiä ovat myös päättäjät, yhteistyöverkosto ja kansalaiset. Toiminnalle on myönnetty jatkorahoitus vuosille 2018 – 2020.

Loppuvuodesta 2018 järjestölähtöisen toiminnan pitkäaikainen johtaja siirtyi toisen työnantajan palvelukseen ja säätiö joutui etsimään järjestölähtöisen toiminnan kehittäjäksi uutta henkilöä. Jo aikaisemmin rahoittajalta saadun tuloksellisuus- ja vaikutusselvityksen (TVS)- palautteen mukaan positiivisena on nähty, että on pystytty osallistumaan resursseihin nähden varsin mit-tavaan määrään erilaisia kehittämishankkeita ja –foorumeita. Toimintavuonna verkostoituminen, muiden järjestöjen, toimijoiden ja hankkeiden kanssa työskenteleminen sote valmistelun

seurauksena selkeästi lisääntyi. Tärkeitä tuloksia olivat säätiön oman toiminnan sisällä kahden uuden hankkeen positiiviset rahoituspäätökset.

Vuoden lopussa Stea teki myönteisen päätöksen järjestölähtöisen toiminnan rahoittamisesta vuodelle 2020. Stea on kuitenkin kriittinen järjestölähtöisen toiminnan vapaaehtois- ja vertais-tuen kehittämiseen kohdennetun avustuksen jatkosta. Tehdyn päätöksen mukaan perusteita jatkorahoitukselle vuodelle 2021 ei ole, mikäli tavoitteita ei pystytä konkretisoimaan ja niiden toteutumista ei voida kunnolla todentaa. Tämä pakottaa Sovatek –säätiön miettimään järjestölähtöisen toiminnan jatkoa ja tulevaisuutta sekä huomioimaan myös uudistumistarpeet tulevassa rahoituksen haussa.

Pelituki

Pelituen tavoitteena on kehittää peli- ja nettihaittojen ehkäisyä ja hoitoa Keski- ja Itä-Suomessa. Käytännössä Pelituki tuottaa ja välittää tietoa ongelmallisesta pelaamisesta ja internetin käytöstä, järjestää koulutusta sekä kehittää mm. verkostoyhteistyön keinoin tukea ongelmallisen pelaamisen ja netin käytön tunnistamiseen ja ehkäisyyn. Laaja koulutustoiminta voidaan jakaa koulutuksiin ja esim. työyhteisöille tai –ryhmille räätälöityihin vuorovaikutteisiin pelineuvoloihin. Pelituki on toiminut aktiivisesti myös valtakunnallisessa Puhutaan rahapelaamisesta- viestintäverkostossa. Verkoston kautta Pelituki on osallistunut aktiivisesti rahapelihaittoista käytävään keskusteluun ja nostanut esille pääkaupunkiseudun ulkopuolisen Suomen näkökulmia pelihaittojen ehkäisyn ja hoidon kehittämiseen. Ulospäin Pelituki näkyy aktiivisesti omien, vuonna 2019 uudistettujen, verkkosivujen (www.pelituki.fi) ja sosiaalisen median kanavien (Facebook, Instagram, Twitter, YouTube) kautta.

Toiminta-alueena on Keski- ja Itä-Suomi ja kohderyhminä sosiaali-, terveys-, ohjaus- ja kasvatustalan ammattilaiset, järjestötoimijat sekä pelaajat ja heidän läheisensä. Pelitukea rahoittaa Stea kohdennetulla toiminta-avustuksella ja Sovatek toteuttaa sitä yhteistyössä Kirkkopalvelujen Riippuvuustyön kehittämissyksikön ja Kuopion kriisikeskuksen kanssa. Pelituessa työskenteli vuonna 2019 neljä työntekijää: kokonaisuudesta vastaava koordinaattori Jyväskylässä ja suunnittelijat Kuopiossa, Joensuussa ja Pieksämäellä.

Vuoden 2019 aikana Pelituki järjesti toimintaa seuraavasti:

Toiminta	Määrä yhteensä
Koulutus- ja seminaaritulaisuudet	364
Koulutuksia ammattilaisille	27
Koulutuksia muille	17
Pelineuvoloita ammattilaisille	136
Pelineuvoloita läheisille	81
Pelineuvoloita nuorille	101
Seminaareja	1
Koulutuksiin ja seminaareihin osallistujat	6186
Ammattilaisia koulutuksissa	651
Muita koulutuksissa	532
Ammattilaisia pelineuvoissa	1185
Läheisiä pelineuvoissa	970
Nuoria pelineuvoissa	2763
Osallistujia seminaareissa	85
Tapahtumat	
Paikalliset tapahtumat	31
Alueelliset tapahtumat	5
Valtakunnalliset tapahtumat	6

Toimintavuoden aikana Pelituki ylitti selvästi toiminnalle asetetut määrälliset tavoitteet.

Huumekuntoutujien vertaistoimintakeskus Asema 78

Asema 78 vertaistoimintakeskuksen Stean kohdennettu toiminta-avustus sai jatkoa vuoden 2018 lopussa. Rahoittaja esitti päätöksessään myös Asema78: n toiminnalle muutamia kehittämiskohteita, joihin syvennyttiin toimintavuoden aikana. Tavoitteena on ollut raportissa esitetyn mukaisesti seurannan terävöittäminen ja selkeyttäminen, sekä yhteistyön laajentaminen selkeästi ulospäin ja toiminnan monipuolistaminen, jotta toiminta tavoittaisi kävijöitä aiempaa enemmän ja useammin. Rahoittajan taholta on myös esitetty toiminnan kehittämiseksi erilaisia määrällisiä ja toiminnan sisältöön liittyviä toiveita, jotta mielekäs tekeminen houkuttelisi kohde-ryhmää useammin paikan päälle ja rytmittäisi heidän nykyistä arkeaan entistä tiiviimmin. Osana korvaushoidossa oleville tarjottavaa kokonaisuutta Asema 78 on tullut monille tärkeäksi arjen hallintaa tukevaksi paikaksi. Henkilökohtaisten tavoitteiden asettelu nojaa kävijän omaan korvaushoidon kokonaissuunnitelmaan.

Vuoden 2019 maaliskuussa loppui Aseman toimintaan liittynyt ESR rahoituksella toteutettu valtakunnallinen OK –hanke. Hankkeen tavoitteena oli opioidikorvaushoidossa olevien asiakkaiden sosiaalisen osallisuuden vahvistaminen ja toiminnan kehittäminen vastaamaan projektin kohderyhmän tarpeita. Projektin myötä Asema78: n henkilöstö sai lisäresurssia, eli OK –hankkeen rahoituksella Asemalla työskenteli sairaanhoitaja ja vertaistoiminnan koulutuksen käynyt kokemusasiantuntija. OK-hanke päättyi maaliskuun lopussa 2019 ja tavoitteena oli juurruttaa hankkeessa kehitettyjä hyviä käytäntöjä osaksi Asema78: n päivittäistä toimintaa. Tässä onnistuttiin vain osittain.

Asema 78:n resurssina työskenteli lokakuuhun 2019 saakka Stean ”Paikka Auki” ohjelman rahoituksella yksi kokemusasiantuntija, joka suoritti myös oppisopimuskoulutuksena päihdetyön ammattitutkinnon. Lisäksi korvaushoidon sosiaalityöntekijä on työskennellyt Aseman rakenteissa.

Toimintavuoden aikana suunniteltiin myös Sovatek- säätiön sisällä yhteistyön tiivistämistä korvaushoitotyöryhmän kanssa. Korvaushoidon lääkkeenjako tehtiin kokeilumielessä Asema78: n asiakkaille huhtikuun alusta kesäkuun loppuun Asema78: n tiloissa. Kokeilusta kuitenkin luovuttiin loppukesästä 2019 ja lääkkeenjako palautettiin takaisin korvaushoitopoliklinikalle Kyllön mäelle. Vuonna 2018 oli Asemalla 237 ja vuonna 2019 258 aukiolopäivää. Asemalla kävi toimintavuoden 2018 aikana 67 ja 2019 68 eri henkilöä. Lisäksi Asemalla vieraili korvaushoitoasiakkaita tutustumassa toimintoihin. Keskimääräinen asiakasmäärä asemalla oli satunnaisotantana vuonna 2018 14 ja vuonna 2019 16,5 asiakasta / aukiolopäivä. Asema78: n kohdennettu toiminta-avustus sai jatkoa vuosille 2018 – 2020.

Hankkeet

STEA on myöntänyt hankerahoitusta Mahdollisuushankkeelle vuosille 2018 – 2020. Hankkeen rahoitus tulee STEA:n järjestämän heikossa asemassa oleville suunnatun ideahaun kautta. Mahdollisuushankkeen kohderyhmänä ovat päihde- ja rikostaustaiset henkilöt, jotka ovat hakeutuneet Mahdollisuus-hankkeen toiminnan pariin. Mahdollisuushankkeen yhteistyökumppaneita ovat mm. Etsivätyö, Visiitti, Asema 78, huumevieroitusosasto ja päihdelääketieteen hoito- ja tutkimuskeskus. Asiakkaita hankkeelle hakeutuu omaehtoisesti ja muiden toimijoiden sekä yhteistyökumppaneiden ohjaamana. Asiakkaalla on yleensä taustalla laaja-alaisesti monenlaisia elämänhallintaan liittyviä ongelmia kuten päihderiippuvuudet, asunnottomuus ja rikostausta.

Hankkeessa on keskitytty tarjoamaan päihdeongelmallisille erilaisia aktiviteetteja liikunnan ja musiikin avulla sekä taiteen eri aloihin tutustumista, luontoretkeilyä ym. Mahdollisuushanke on organisoinut myös yhteistyössä säätiön työvalmennuksen ja Asema78:n kanssa erilaisia ryhmätoimintoja, joiden tavoitteena on saada päihdeongelmista kärsivät kiinnittymään hoitopalveluihin.

Mahdollisuushanke näkyy ja tiedottaa toiminnastaan sosiaalisessa mediassa. Hankkeella on omat Facebook sivut ja myös Instagram palvelua käytetään viestinnässä. Mahdollisuus –hanke oli aktiivisesti mukana yhteistyökumppaneiden järjestämässä tilaisuuksissa, kuten esim. asunnottomien yö tapahtumassa, valtakunnallisen mielenterveys-päivän paikallisessa tapahtumassa ja muissa projektin tavoitteita tukevissa tilaisuuksissa. Mahdollisuushankkeen oma asiakkaista sekä ohjaajista koostuva yhtye esiintyi useissa tilaisuuksissa toimintavuoden aikana. Lisääntynyt vertaistoiminta oman organisaation sisällä on ollut säätiön tavoitteiden mukaista. Vertaistoimijoille tarjottiin koulutusta ja muuta tukea sekä toimitiloja. Hankkeessa oli vuonna 2018 mukana 53 eri asiakasta ja vuonna 2019 123 eri asiakasta. Käyntimäärät olivat vuonna 2018 390 ja vuonna 2019 669 käyntiä.

Loppuvuodesta 2018 projektipäällikkö siirtyi vastaamaan Sovatek –säätiön kansalais- ja järjestötoiminnasta. Projektipäälliköksi siirtyi hankkeen aloittanut projektityöntekijä loppuvuodesta 2018. Myös projektityöntekijä vaihtui maaliskuun loppupuolella 2019.

Sovatek- säätiön työvalmennustoiminnassa Jyväskylässä työvalmennuksen kehittäjäasiakas toiminta ns. Kari- ryhmä jatkui hyvin aktiivisena myös toimintavuoden aikana. Käytännön toiminnasta on vastannut STEA:n nuorille suunnatun Paikka auki - ohjelman rahoituksella palkattu työntekijä. Kari- ryhmä on mukana valmentautujille järjestettävän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa, esimerkkeinä luovan toiminnan ryhmä sekä tyky- päivät. Kehittäjäasiakasryhmä on ollut keskeinen tekijä säätiön oman lehden Sorvin suunnittelussa ja toteutuksessa. Lehti ilmestyi vuonna 2019 neljä kertaa. Kari- ryhmä oli aktiivisesti mukana yhteistyökumppaneiden järjestämässä tilaisuuksissa, kuten esim. OK- hankkeen kanssa Sovatek- säätiön esittelyosaston Tourujoen yö- tapahtumassa syyskuussa ja valtakunnallisen asunnottomien yön tapahtumassa lokakuussa.

Alkuvuodesta 2019 aloitettiin Jyväskylässä Tukialus –hanke, joka on osa valtakunnallista jalkautuvaa etsivää päihde- ja mielenterveystyötä. Tavoitteena on saada kontakteja ja kohdata kaduilla vaikeassa tilanteessa olevia päihteitä käyttäviä ja mielenterveysongelmista kärsiviä. Hankkeessa työskentelee kaksi ohjaajaa Jyväskylässä Sovatek –säätiön palveluksessa. Hankkeen hallinnoija on Helsingin diakonissalaitos ja hankkeen toimintaa on Helsingissä, Jyväskylässä, Tampereella ja Lahdessa. Hankkeen rahoittajana toimii Stea.

Vuoden 2019 loppupuolella Tukialus –hankkeen toinen Jyväskylän työntekijä siirtyi toisen työnantajan palvelukseen ja tilalle valittiin uusi ohjaaja. Jyväskylässä toimii kaksi ohjaajaa 50%: n työpanoksella. Vuoden 2019 aikana Tukialushanke kohtasi asiakkaita yhteensä 340 kertaa. Kohtaamisista tapahtui kadulla 254 kertaa (75 %), julkisessa tilassa 56 kertaa, 14 kertaa puhelimitse, ja loput 16 yhteistapaamisissa, joissa oli lisäksi läsnä viranomaisia tai yhteistyökumppanin työntekijöitä.

Loppuvuodesta 2019 STEA teki myönteisen rahoituspäätöksen Olohuone-hankkeeseen. Hankkeen suunniteltu kesto on kolme vuotta. Jyväskylässä avattiin joulukuussa 2019 Jyväskylän kaupungin aikuissosiaalityön ja järjestöjen yhteistyönä palvelukeskus Hanska, jossa osana työryhmää Olohuone hankkeen työntekijät työskentelevät yhdessä Jyväskylän kaupungin kahden työntekijän kanssa. Palvelukeskuksen toiminta on suunnattu sellaisille henkilöille, joilla on suuria vaikeuksia kiinnittyä esim. päihde- ja mielenterveyspalveluihin. Palvelukeskuksen toimintaan osallistuvat asiakkaat voivat oleskella palvelukeskuksessa päihtyneinä, mutta

päihteiden käyttö tiloissa on kielletty. Palvelukeskus Hanskan toimintaa toteutetaan ns. matalan kynnyksen avoimena kohtaamispaikkana. Hankkeeseen on suunniteltu henkilöstöksi projektipäällikkö ja kaksi projektityöntekijää. Toisen projektityöntekijän työnantajana toimii Jyväskylän Katulähetys ry avustuksen siirtosopimuksen perusteella.

5. Talous

Sovatek säätiön tilikauden 2019 taloudessa tapahtui oleellinen muutos verrattuna kahden edellisvuoden vahvoihin ylijäämätalouksiin. Korostetusti tämä näkyi alijäämätaloutena ja rahoitusaseman heikentymisenä. Keskeinen selittävä tekijä on päihdepalveluissa, minkä toimintaan kohdistui useita talouteen negatiivisesti vaikuttaneita tekijöitä, joita ei kaikilta osin kyetty riittävästi ennakoimaan. Aikaisemmista vuosista poiketen SHP:n sopimuksen ylilaskutusta ei enää toteutettu, lahjoitusrahastovarot loppuivat, selviämisaseman henkilöstö- ja ylipäätään sijaisten tarve sekä myös muut palkkakustannukset olivat merkittävästi oletettua suuremmat. Lisäksi yhteensä n. 370 000 euron selviämisaseman ja poliklinikan toimitilaremontit sekä sprinklausinvestointi söivät rahoituskatetta osin ennakoimattomalla tavalla. Nämä yhdistettynä muihin menoylityksiin johtivat lopputulemaan, missä Sovatek säätiön tilinpäätös on 256 164 euroa tappiollinen.

Myös yleishyödyllisessä palvelutuotannossa on kuitenkin syytä katsoa asioita useamman vuoden periodilla. Tässä katsannossa syntynyt tappio on helposti kuitattavissa tilivuoden 2017 liki vastaavan suuruisella ylijäämällä, mikä taas oli ensisijaisesti perua SHP:n sopimuksen ylilaskutuksesta. Näin ollen tuolloin kerätyt veroeurot tulivat nyt käytetyksi ilmeisen perustelluina investointeina. Vai onko tämä vain huonoa selitystä sille, että vuosi ei em. menojen osalta toteutunut riittävän suunnitelmaisesti? Kiistatta taloushallinnossa ja -johtamisessa on myös peiliin katsomisen paikka.

Sinällään toiminnan peruskivijalat säilyivät jokseenkin ennallaan. Keski-Suomen Sairaanhoidopiirin päihdepalvelujen ostosopimus kattoi 6 876 000 euron kokonaistuotoista liki puolet (44 %). Toinen jalka oli kiinni Jyväskylän kaupungin työvalmennuksen (kuntouttavan työtoiminta ja sosiaalihuoltopalvelu) sopimuksissa, minkä tuotoilla rahoitettiin 17 % kokonaistaloudesta. Kokonaisuudessaan lievästi vähentyneen (- 7 %) hanke- ja niihin rinnastettavien valtionavustustoimintojen osuus oli 13 % kokonaisrahoituksesta. Kaupallinen myynti pysytteli v. 2016-2017 rationalisointien jälkeisellä jokseenkin vakiintuneella n. 10 % rahoitusosuus- ja hieman reilun 600 000 euron liikevaihtotasolla. Yksittäisistä uusista toiminnoista Äänekosken työvalmennusyksikön kokonaistuotto oli 132 000 euroa ja selviämisaseman 301 000 euroa. Valitettavasti myös niiden kokonaiskannattavuus jäi yhteensä 87 000 miinukselle.

Uusien toimintojen myötä toiminnan kokonaisvolyymi kasvoi edellisvuodesta vajaat 5 %. Merkillepantavaa on, että menotaloudesta poiketen kokonaistuotto toteutui varsin tarkoin budjetoidusti (100,2 %). Työvalmennuksessa sos.huoltolain mukainen sopimustuotto jäi 5 % tavoitteesta, mutta sitä kompensoi kuntouttavan työtoiminnan hieman suurempi ylitys. Päihdepalveluissa on huomattava, että SHP:n tulouttamatta jäänyt suoriteperusteinen tuotto oli 131 000 euroa sopimuskattoa suurempi. Myös päihdepalvelujen kokonaistuotto toteutui ennakoidusti.

Toimihenkilöstömenot nousivat edellisvuodesta peräti 674 000 euroa, mistä selviämisaseman ja Äänekosken osuus oli noin puolet. Muussa päihdepalveluissa ja hankkeissa henkilöstömenojen kasvu oli 270 000 euroa ja työvalmennuksessa 127 000 euroa. Henkilöstömenot olivat 5 % budjetoitua suuremmat. Palkkaa maksettiin 127:lle eri toimihenkilölle ja 33 työvalmentajalle.

Muussa menotaloudessa vuokramenot toteutuivat budjetoidusti ollen 890 000 euroa ja 13 % kokonaismenoista. Myös muut toimintakulut pitäytyivät budjettiraamissa ja ilahduttavasti jopa vähenivät edellisvuodesta 20 000 euron verran.

Sovatekin taloudessa sängen mittavia investointeja aktivoitiin taseeseen 110 000 euron arvosta. Luvuissa eivät ole selviämisasema- ja sprinklausinvestoinnit, sillä ne maksetaan 4 500 eur/kk rahoitusvastikkeina seuraavan 6 aikana. Käyttöomaisuuspoistoja kertyi 26 636 euroa.

Käyttötalouden kannattavuus luonnollisesti heikkeni alijäämän myötä oleellisesti. Käyttökate ja nettotulos olivat negatiivisia. Alijäämä alensi myös oman pääoman osuuden 1,5 MEUR taseesta 20 %:iin (36 % v. 2018). Myös lyhyen aikavälin maksuvalmius heikkeni edellisvuodesta. Rahat ja saamiset olivat tilikauden päättyessä kuitenkin 1,14 - kertaiset (1,56) lyhytaikaiseen velkaan nähden. Yleisiin ohjearvoihin nähden sekä oman pääoman osuus ja maksuvalmius olivat vähintään tyydyttävällä tasolla.

Peruutuspeiliin on syytä aina katsoa, mutta vain edessä olevaan voidaan vaikuttaa. Sen ennakointi ja hallitseminen, on jälleen kerran talouden haasteellinen tehtävä. Sopimusrahoituksen muutokset asettavat erityisesti henkilöstöhallintoon tiukat rajoitteet. Toisaalta päätynyt tilikausi palautti mieliin myös budjettikurin merkityksen. Siinäkin omat vapausasteet ovat tunnetun rajalliset, mutta ne tiedostaen Sovatekin yleishyödyllinen suunnitelmatalous on hallittavissa. Se ei ole uskon vaan tekojen asia.

	01/19 12/19	01/18 12/18	01/17 12/17	01/16 12/16	01/15 12/15
VARSAINAISEN TOIMINNAN TUOTOT	6 876 797	6 570 189	7 106 418	10 792 096	10 746 697
VARSAINAISEN TOIMINNAN KULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-5 138 401	-4 431 458	-4 909 305	-7 723 187	-7 450 151
TOIMITILAVUOKRAT	-890 547	-826 443	-867 800	-1 171 648	-1 126 752
MUUT KULUT	-1 074 676	-1 093 789	-1 009 872	-1 954 744	-1 870 951
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-7 103 624	-6 351 689	-6 786 977	-10 849 579	-10 447 854
POISTOT	-26 363	-20 426	-200 884	-118 796	-79 374
KÄYTTÖTALOUDEN JÄÄMÄ (+/-)	-253 190	198 073	118 557	-176 280	219 469
RAHOITUS- JA SATUNNAISERÄT	-14 741	-12 281	-15 554	-13 936	-7 961
VARAUSTEN MUUTOS	11 767	8 290	143 982	118 520	-108 504
TUOTTOJÄÄMÄ	-256 164	194 082	246 985	-71 696	103 004

